

ปัญหาการคุ้มครองผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตในประเทศไทย:
ศึกษากรณีการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล*
PROBLEMS OF PROTECTION OF THE CONVICTS SENTENCED TO
DEATH IN THE KINGDOM OF THAILAND: A CASE STUDY
ON THE INDIVIDUAL REQUEST OF
A ROYAL PARDON

ธนู ไม้แก้ว

Tanoo Maikaew

นฤนาท รัตนโชติวงศ์กุล

Naluthnart Rattanachotvongkul

สุธารัตน์ จุ้ยเจริญ

Sutharat Juichareon

นักวิชาการอิสระ

Independent Academics, Thailand

E-mail: tanoo2490@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) แนวคิดทฤษฎีการคุ้มครองผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตคดีถึงที่สุด โดยการขอพระราชทานอภัยโทษ เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายเคร่งครัด และข้อบกพร่องในการดำเนินคดีขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม 2) ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และเข้าถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษของผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิต 3) การขาดความมีส่วนร่วมขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกา การประชาสัมพันธ์ และการแนะนำการเขียนฎีกา และ 4) นำมาตรการทางกฎหมายจากการวิจัยไปแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอภัยโทษของไทยให้เป็นมาตรฐาน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มประชากร 29 คน และนำเสนอผลการศึกษาในเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) นักโทษประหารทุกคนได้ยื่นทูลเกล้าฯถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ เนื่องจากกฎหมายให้แจ้งสิทธิกับบุคคลดังกล่าว เพื่อเป็นการผ่อนคลายการบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัด และข้อบกพร่องในการดำเนินคดีขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม เพราะผลการวินิจฉัยฎีกาอาจเป็นปล่อยตัว ลดโทษ

* Received 19 November 2021; Revised 18 December 2021; Accepted 24 December 2021

หรือยกฎีกา ด้วยเหตุไม่ทราบหลักเกณฑ์ และการเขียนฎีกาที่ไม่ถูกต้อง 2) หลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกา กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดขึ้นมาเอง ไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้องค์กรอื่นได้รับทราบ และไม่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา นักโทษประหารและประชาชนทั่วไปจึงไม่ทราบมาตรการดังกล่าว 3) องค์กรในกระบวนการยุติธรรมยังไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกา โดยเหตุที่ไม่มีองค์กรหลักในการดำเนินการดังกล่าว 4) มาตรการทางกฎหมายที่ได้จากการวิจัยนำไปแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอภัยโทษของไทย โดยกำหนดรูปแบบฎีกา และองค์ประกอบต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน

คำสำคัญ: โทษประหารชีวิต, การอภัยโทษ, ผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตคดีถึงที่สุดหรือนักโทษประหาร

Abstract

The objectives of this research article were to study 1) the theory concepts of protection of the convicts sentenced to death in the final case by requesting the royal pardon due to the strict law enforcement and deficiencies in litigation of the organizations in the judicial process, 2) the problems of knowledge, understandability, and access to the principles, methods, and the forms of the petitions asking for the royal pardon of the convicts sentenced to death, 3) the lack of organizational involvement in the judicial process in determining the principles, methods, and the forms of the petitions, public relations, and introduction for the petition writing, and 4) to take the legal measures from the research to improve and amend the Thai pardon law to meet standardization. The research is a qualitative research by studying the documents and from an in-depth interview with a population of 29 people and presenting the study results in description. The research results showed that 1) all the death row convicts offered their royal pardon petitions due to the law to inform the right to such people in order to relax the strict law enforcement and deficiencies of the organizations in the judicial process because the results of the adjudication of the pardon petitions were release, reduce of penalty or abrogate the pardon petitions, for reasons of not knowing the principles and the incorrect writing of the pardon petitions. 2) The principles, methods, and the forms of the petitions had been established by Department of Corrections. There was no publicity for other organizations to know and they were not published in the Government Gazette. The death row convicts and general public were not known the mentioned measures. 3) The organizations in the judicial process were not involved in

setting the principles, methods, and the forms of the petitions whereas there was no main organization to do so. 4) The legal measures derived from the research must be led to amendments of the Thai pardon law by defining the forms of the petitions and the components clearly

Keywords: Death Penalty, Pardon, A Convict Sentenced to Death in the Final Case or a Death Row Convict

บทนำ

การกำหนดความผิดทางอาญา ต้องยึดถือหลักความยุติธรรมรวมทั้งนำแนวคิด ทฤษฎี และศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาประกอบเป็นเกณฑ์ในการกำหนดความผิดทางอาญา เช่น การมีข้อนำ ต่าหนิในทางศีลธรรมจากชุมชนอย่างรุนแรง สภาวะจิตใจที่สมควรแก่ การลงโทษ ความร้ายแรงและความรุนแรงของการกระทำความผิดอันเป็นอันตรายต่อผู้อื่นหรือ สังคม ความหวาดกลัวของคนในสังคมต่อการกระทำนั้น โดยไม่มีมาตรการควบคุมอย่างอื่นที่ เหมาะสม

โทษที่จะลงกับผู้กระทำความผิดของประเทศไทยในปัจจุบันมีอยู่ 5 สถาน คือ ประหาร ชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน (ประมวลกฎหมายอาญา, 2499) โทษประหารชีวิตเป็น โทษที่กำหนดผู้กระทำความผิดออกไปจากสังคมอย่างเด็ดขาดมิให้เป็นภัยกับผู้อื่นในสังคม กำหนดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในอันที่จะป้องกันความเสียหายต่อสังคม และรักษาความสงบของชุมชนหรือ รักษาศีลธรรม ผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตคดีถึงที่สุด เรียกว่า นักโทษเด็ดขาดประหารชีวิต จะถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำต่างๆ ทั่วประเทศดังนี้ คดีระหว่างอุทธรณ์มีจำนวน 231 คน คดี ระหว่างฎีกามีจำนวน 15 คน และคดีเด็ดขาดมีจำนวน 16 คน ข้อมูลประจำเดือนธันวาคม 2563 (กรมราชทัณฑ์, 2563)

ประเทศไทยยังคงมีโทษประหารชีวิตกับผู้กระทำความผิดที่ร้ายแรง แต่ก็มี การคุ้มครอง ผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตคดีถึงที่สุดหลายมาตรการ อาทิ การรอลงอาญา การลดโทษ การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ และการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ การคุ้มครองผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตโดยมาตรการขอพระราชทานอภัยโทษปรากฏอยู่ใน กฎหมายรัฐธรรมนูญมาตรา 179 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 7 อภัยโทษเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา และลดโทษ การพระราชทานอภัยโทษของไทยแบ่งออก เป็น 2 ประเภท คือ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, 2478)

การพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล (มาตรา 259) มีมาตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหง ยุคกรุงสุโขทัย กรณีมะกะโทได้พาพระราชธิดาของพ่อขุนรามคำแหงไปเมืองเม้าะตะมะ เมื่อมะกะโทได้เป็นเจ้าเมืองได้ส่งทูตมาขอพระราชทานอภัยโทษที่ได้ล่วงละเมิดพระราชอำนาจ พ่อขุนรามคำแหงได้โปรดพระราชทานอภัยโทษให้ นับตั้งแต่นั้นมาพระมหากษัตริย์ของไทยมี การพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลเรื่อยมาจนถึงทุกวันนี้

การพระราชทานอภัยโทษทั่วไปได้มีขึ้นสมัยพระเจ้าเอกทัศน์ เมื่อครั้งเสด็จขึ้น

ครองราชย์ยุคกรุงศรีอยุธยา และมีการพระราชทานอภัยโทษทั่วไปในโอกาสสำคัญต่าง ๆ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (สมบุรณ์ เตชะวงศ์, 2555)

แนวคิดการอภัยโทษของต่างประเทศ มนุษย์ชาติเริ่มมีการลงโทษตั้งแต่เมื่อใด แนวคิดการให้อภัยแก่โทษานุโทษทั้งหลายก็เกิดขึ้นเมื่อนั้น (ศิริ ปะทะชินัง, 2550)

พระคัมภีร์เก่า จะกล่าวถึงพระเจ้าผู้มิพระหฤทัยพยาบาท มุ่งแต่จะทรงล้างแค้นมนุษย์ที่ทำให้ทรงพระพิโรธ แต่พระคัมภีร์เก่าได้กล่าวถึง คดีที่เคน (Cain) ฆ่าน้องชายของเขา แต่พระเจ้ากลับไม่ลงโทษประหารชีวิต หากได้ทรงบรรเทาโทษด้วยการเนรเทศไปอยู่ที่ดินแดนโนด (The Land of Nod)

ยุคกรีกโบราณ การอภัยโทษเป็นอำนาจของประชาชน ดังนั้น ผู้เรียกร้องการอภัยโทษจะต้องขอลายมือชื่อที่เห็นชอบในการให้อภัยโทษจำนวน 6,000 คน เป็นอย่างน้อยเสียก่อน จึงจะได้รับการอภัยโทษ

ยุคจักรวรรดิโรมัน มีการให้อภัยโทษเช่นเดียวกัน กล่าวคือ มีการแบ่งการให้อภัยโทษที่เรียกว่า เลือกฆ่าทุกคนที่สืบ คือ ผู้บังคับบัญชาจะสั่งให้ทหารผู้กระทำความผิดเข้าแถวแล้วนับหนึ่งถึงสิบ จากนั้นก็เลือกฆ่าคนที่นับสิบ ส่วนคนอื่นก็ได้รับการอภัยโทษ

การอภัยโทษของประเทศญี่ปุ่น แนวคิดเกี่ยวกับการให้ความกรุณาปราณีแก่ผู้ต้องโทษ ซึ่งมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายอภัยโทษ ทั้งยังมีกฎกระทรวงวางแนวทางปฏิบัติในการพระราชทานอภัยโทษ อาทิ รัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น มาตรา 7 บัญญัติว่า สมเด็จพระจักรพรรดิโดยคำแนะนำยินยอมของคณะรัฐมนตรีอาจปฏิบัติพระราชกิจที่เกี่ยวกับประเทศต่อไปในนามของประชาชน คือ ลงพระนามรับรองการอภัยโทษเป็นการทั่วไป การอภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา การพักการลงโทษ และการกลับคืนสิทธิ กฎหมายอภัยโทษของญี่ปุ่นเรียกว่า กฎหมายว่าด้วยเหตุระงับโทษ (Amnesty Law) (ศิริ ปะทะชินัง, 2550)

การอภัยโทษเป็นรายบุคคล หรือโตกุซา (Tokusha) เป็นการอภัยโทษให้กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดโดยเฉพาะ และคำพิพากษานั้นต้องถึงที่สุด การอภัยโทษประเภทนี้จะต้องผ่านกระบวนการกลั่นกรองจากคณะกรรมการเพื่อการฟื้นฟูผู้กระทำความผิดแห่งชาติ และกระทรวงยุติธรรมต้องออกหนังสือรับรองการอภัยโทษให้กับผู้ที่ร้องขอ กฎหมายอภัยโทษของญี่ปุ่นนี้มีความล้าหน้ามาก จะกำหนดให้พนักงานอัยการเพิ่มบันทึกการอภัยโทษตามกรณีต่าง ๆ ลงในต้นฉบับคำพิพากษาไว้ด้วย (Original of the Judgment)

การอภัยโทษทั่วไป (General Amnesty หรือ ไทซา (Taisha) เป็นการอภัยโทษให้กับกลุ่มบุคคลใดในความผิดประเภทใดประเภทหนึ่ง และเนื่องในโอกาสสำคัญของบ้านเมือง เช่น รำลึกที่ญี่ปุ่นเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ หรือวโรกาสพระราชพิธีอภิเษกสมรสของมกุฎราชกุมาร เป็นต้น รูปแบบการอภัยโทษทุกประเภท จะกระทำในรูปของคำสั่งคณะรัฐมนตรี (The Cabinet Order) เท่านั้น (กิตติพงษ์ ศุภพงศ์กร, 2551)

ระยะเวลาของการยื่นคำขออภัยโทษ การยื่นคำร้องขออภัยโทษเป็นรายบุคคล การเปลี่ยนโทษหนักเป็นเบา หรือการพักการลงโทษสำหรับผู้หนึ่งผู้ใดเป็นการเฉพาะ จะดำเนินการได้เมื่อการตัดสินตามคำพิพากษาครบกำหนด ดังนี้ 1) หกเดือนสำหรับโทษกักขัง

หรือโทษปรับเล็กน้อย 2) หนึ่งปีสำหรับโทษปรับทางอาญา 3) หนึ่งในสามตามคำพิพากษาที่กำหนดโทษ แต่ถ้าวาระเวลาน้อยกว่า 1 ปี ก็กำหนดให้เป็น 1 ปี 4) ลิบปีสำหรับการจำคุกตลอดชีวิตขึ้นไป

รูปแบบคำร้องขอภัยโทษเป็นรายบุคคลของญี่ปุ่น จะมีลักษณะดังนี้ 1) ชื่อเต็ม วันเดือนปีเกิด อาชีพ ที่อยู่ตามกฎหมาย และภูมิลำเนา 2) ศาลที่ทำหน้าที่ในการพิพากษา ความผิด และวันที่อ่านคำพิพากษา 3) ประเภทอาชญากรรม การจำคุกหลายครั้ง กำหนดโทษ หรือจำนวนตามคำพิพากษา 4) สภาพการบังคับตามคำพิพากษา 5) ประเภทของเหตุระงับโทษตามที่ระบุไว้ในข้อแนะนำ 6) เหตุผลประกอบคำขอ

นักโทษเด็ดขาดคดีถึงที่สุดนี้ จะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติที่ว่า คดีที่จำเลยต้องประหารชีวิต ห้ามมิให้บังคับตามคำพิพากษา จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติว่าด้วยอภัยโทษแล้ว (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาตามอาญา มาตรา 247) ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใด ๆ หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ถ้าจะทูลเกล้าถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ขอรับพระราชทานอภัยโทษ จะยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมก็ได้ (มาตรา 259) และตามบทบัญญัติที่ว่า ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 247 และ 248 เมื่อคดีถึงที่สุดผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิต ให้เจ้าหน้าที่นำตัวผู้นั้นไปประหารชีวิตเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวัน นับแต่วันฟังคำพิพากษา เว้นแต่ในกรณีที่มีการถวายเรื่องราวหรือคำแนะนำขอให้พระราชทานอภัยโทษ ก็ให้ทุเลาการประหารชีวิตไว้จนกว่าจะพ้นกำหนดหกสิบวัน นับแต่วันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมถวายเรื่องราวหรือคำแนะนำขึ้นไปนั้น แต่ถ้าทรงยกเรื่องราวขึ้นเสีย ก็ให้จัดการประหารชีวิตก่อนกำหนดนี้ได้ เรื่องราวหรือคำแนะนำขอพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิต ให้ถวายได้แค่ครั้งเดียวเท่านั้น (มาตรา 262) ตัวอย่างกรณีการประหารชีวิตครั้งล่าสุด นักโทษเด็ดขาดชายอิริคังคิ (ชอสวงนามสกุล) อายุ 26 ปี ฐานความผิดฆ่าชิงทรัพย์ คดีเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2555 ดำเนินกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา มีคำพิพากษาให้ประหารชีวิต หลังจากนั้นนักโทษเด็ดขาดชายดังกล่าว ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล แต่ทรงยกฎีกานั้นเสีย กรมราชทัณฑ์จึงได้ดำเนินการประหารชีวิตในวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2561 โดยวิธีการฉีดยาหรือสารพิษให้ตาย (กรมราชทัณฑ์, 2561) การปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวตามความเป็นมาของพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลของไทยและต่างประเทศ ผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตคดีถึงที่สุด จะได้รับสิทธิตามกฎหมายในการยื่นทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ และกรณีการประหารชีวิตครั้งล่าสุด จะพบว่าผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตคดีถึงที่สุดได้ทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษแล้วก็ยังมีการบังคับโทษอย่างเคร่งครัดอีก จึงมีปัญหาที่ต้องทำการวิจัยว่า ด้วยเหตุใดจึงเกิดกรณีดังกล่าว ซึ่งมีประเด็นที่จะทำการวิจัย ดังที่จะได้กล่าวในวิธีดำเนินการวิจัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการคุ้มครองผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตคดีถึงที่สุด โดยการขอพระราชทานอภัยโทษเนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายเคร่งครัด และข้อบกพร่องในการดำเนินคดีขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม

2. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และเข้าถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกา ขอพระราชทานอภัยโทษของผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิต หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องมีมากหรือน้อย

3. เพื่อศึกษาการขาดความมีส่วนร่วมขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกา รวมถึงการประชาสัมพันธ์และแนะนำการเขียนฎีกาที่ถูกต้อง

4. เพื่อนำมาตรการทางกฎหมายการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลที่เหมาะสม และได้มาตรฐานไปแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอภัยโทษของไทยให้เป็นมาตรฐานยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่องปัญหาการคุ้มครองผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตในประเทศไทย: ศึกษากรณีการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล เป็นการศึกษาวิจัยรูปแบบเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการดังนี้

มีประเด็นที่ต้องนำมาประกอบการวิจัย คือ

1. วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมาย

การพระราชทานอภัยโทษเป็นการพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณของพระมหากษัตริย์แก่ผู้ต้องโทษให้ได้รับการปล่อยตัว หรือลดโทษแล้วแต่กรณี การพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลเป็นไปตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 179 บัญญัติว่า พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการพระราชทานอภัยโทษ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 247 บัญญัติว่า คดีที่จำเลยต้องประหารชีวิตห้ามมิให้บังคับตามคำพิพากษาจนกว่าจะได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายว่าด้วยการอภัยโทษ มาตรา 259 บัญญัติว่า ผู้ต้องคำพิพากษาได้รับโทษอย่างใด หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง เมื่อคดีถึงที่สุดแล้วถ้าจะทูลเกล้าฯ ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์ขอรับพระราชทานอภัยโทษจะยื่นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมก็ได้ และมาตรา 262 วรรคท้าย บัญญัติว่า เรื่องราวหรือคำแนะนำขอพระราชทานอภัยโทษแก่ ผู้ต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตให้ถวายได้แต่ครั้งเดียวเท่านั้น ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กล่าวมาเป็นเพียงกำหนดสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษเท่านั้นว่ามีสิทธิตามกฎหมายในการที่จะขอพระราชทานอภัยโทษ เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตคดีถึงที่สุดในประเด็นที่เป็นปัญหาในทางปฏิบัติ ดังนี้

1.1 กฎหมายรัฐธรรมนูญและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษที่เป็นแนวทางในการเขียนฎีกาให้ถูกต้องสำหรับองค์กรในกระบวนการยุติธรรมและประชาชน จึงเป็นเหตุให้ผู้ที่ยื่นทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาได้รับการวินิจฉัยว่าปล่อยตัวหรือลดโทษ หรือยกฎีกา

1.2 หลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษที่นำไป

ปฏิบัติอยู่ทุกวันนี้ ก็เป็นหลักการที่กรมราชทัณฑ์กำหนดขึ้นใช้เองไม่มีการแจ้งให้องค์กรในกระบวนการยุติธรรมได้ทราบ และไม่มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้รับรู้รับทราบ

1.3 การขาดความมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ทำให้องค์กรในกระบวนการยุติธรรมไม่ได้ช่วยประชาสัมพันธ์และแนะนำวิธีการเขียนฎีกาที่ถูกต้อง

1.4 มาตรการทางกฎหมายที่ได้จากการวิจัยมีได้นำไปแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอภัยโทษทันที จึงยังคงใช้เช่นเดิมตลอดมา

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก วิธีดำเนินการวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การออกแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเอกสารจากข้อมูลทุติยภูมิ อาทิ บทความ รายงานทางวิชาการ ฯลฯ และข้อมูลจากหน่วยงานเกี่ยวกับสถิติส่วนข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากประชากรและกลุ่มเป้าหมาย 9 กลุ่ม ซึ่ง ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้พิพากษา จำนวน 2 ท่าน กลุ่มที่ 2 พนักงานอัยการ จำนวน 3 ท่าน กลุ่มที่ 3 พนักงานสอบสวน จำนวน 3 ท่าน กลุ่มที่ 4 ผู้บัญชาการเรือนจำ จำนวน 3 ท่าน กลุ่มที่ 5 นิติกร จำนวน 3 ท่าน กลุ่มที่ 6 ทนายความ จำนวน 3 ท่าน กลุ่มที่ 7 นักวิชาการ จำนวน 4 ท่าน กลุ่มที่ 8 ประชาชน จำนวน 4 ท่าน กลุ่มที่ 9 อดีตผู้ต้องโทษ จำนวน 4 ท่าน รวมจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยฉบับนี้ มีทั้งสิ้น 29 ท่าน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จะใช้แบบสัมภาษณ์ที่กำหนดหัวข้อไว้แล้วแบบปลายเปิด (Opened Form) ตรวจสอบความตรงและปรับปรุงคำถามของแบบสอบถามและนำความเห็นมา ตรวจสอบวิพากษ์วิจารณ์ประชุมหาข้อสรุประหว่างผู้ร่วมวิจัย

2.3 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการแบบพรรณนาและแบบวิเคราะห์ควบคู่กัน (Descriptive and Analytical Analysis) คือ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ประชากรกลุ่มเป้าหมายอยู่ในลักษณะข้อมูลดิบ (Raw Data) และดำเนินการจัดกลุ่มคำตอบที่มีเนื้อหาอย่างเดียวกันให้เป็นหมวดหมู่เดียวกัน สรุปความคิดเห็นของประชากรและกลุ่มตัวอย่างไว้เป็นกลุ่ม ๆ เพื่อสะดวกในการนำไปใช้ต่อไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 179 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 247-248 และ มาตรา 259-267 และหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลของกรมราชทัณฑ์ มีการบัญญัติหรือกำหนดหลักการต่าง ๆ ไว้อย่างกว้าง ๆ ทำให้ผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิต หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องดำเนินการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษไม่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย เนื่องจากกรมราชทัณฑ์เป็นองค์กรเดียวที่มีความรู้ ความเข้าใจ และเข้าถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกาขอพระราชทาน

อภัยโทษ ส่วนองค์กรอื่น ๆ ไม่มีความรู้ในหลักการที่กล่าวมา จึงไม่มีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ และการแนะนำเขียนฎีกาให้กับประชาชน จึงเป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน

ผลการวิจัย

ในส่วนของการศึกษาแยกสรุปออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรม ขอกกล่าวในประเด็นดังนี้

1. สิทธิมนุษยชนกับโทษประหารชีวิต

การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนมีมาตั้งแต่สมัยกรีก เดิมความคิดนี้โน้มเอียงไปทางจำกัด อำนาจผู้มีอำนาจปกครองและต่อสู้กับความอยุติธรรมจากชนชั้นปกครอง และกล่าวอ้างพื้นฐานสิทธิ ดังกล่าวเป็นสิทธิธรรมชาติที่สืบเนื่องมาจากกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) ที่เกิดขึ้นโดยมนุษย์ไม่ได้ ทำขึ้น เป็นกฎหมายที่อยู่เหนือรัฐและใช้ได้โดยไม่จำกัดเวลาหรือสถานที่ โดยรัฐจะออกกฎหมายให้ขัดหรือแย้งกับกฎหมายธรรมชาติไม่ได้ และสามารถนำมาเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานในการตรวจสอบความสมบูรณ์ ของกฎหมาย เป็นหลักคุณค่ามีเนื้อหาที่สามารถรู้ได้เป็นนิรันดร์และเป็นสากล และเห็นว่า มนุษย์เกิดมา เท่าเทียมกัน พระเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์และให้สิทธิบางอย่างแก่มนุษย์ สิทธิเหล่านี้ไม่อาจโอนให้แก่อื่นได้ และไม่มีผู้ใดจะล่วงละเมิดได้ ซึ่งได้แก่สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และสิทธิที่จะหาความสุข โดยรัฐทั้งหลายต้องกระทำการเพื่อให้มนุษย์มีสิทธิเหล่านี้อย่างเต็มที่ วิธีการเช่นนี้ทำให้มนุษย์อยู่ในสังคมอย่างสันติและมีความสุข (จรัญ โฆษณานันท์, 2545)

2. การอภัยโทษ

การคุ้มครองผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตมิให้ต้องรับโทษประหารชีวิตช่องทางหนึ่งคือ การอภัยโทษ ซึ่งหลักการอภัยโทษเป็นหลักสากลที่อารยประเทศต่างมี แต่อาจมีหลักเกณฑ์ สำคัญ วิธีปฏิบัติที่แตกต่างกันไปตามประวัติศาสตร์การปกครอง สภาพสังคม จารีตประเพณีของสังคมนั้น การอภัยโทษเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารกระบวนการยุติธรรมโดยมีหลักเกณฑ์ว่าประมุขหรือผู้นำแห่งประเทศหรือรัฐนั้นจะถูกกำหนดให้มีอำนาจที่จะอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดที่ศาลพิพากษาลงโทษให้ไม่ต้องรับโทษ ได้รับโทษน้อยลง หรือได้รับการปล่อยตัวจากที่คุมขัง การอภัยโทษมีทั้งการอภัยโทษเด็ดขาดไม่มีเงื่อนไข หรืออภัยโทษโดยมีเงื่อนไข แต่การอภัยโทษไม่ทำให้บรรดาสิทธิหรือประโยชน์ส่วนบุคคลที่เสียไป เพราะถูกตัดสินลงโทษกลับคืนมา การอภัยโทษประมุขแห่งรัฐมีอำนาจที่จะวินิจฉัยให้เป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย หรืออภัยโทษให้แก่ผู้ต้องโทษทั่วไปในวาระที่มีการเฉลิมฉลองรัฐพิธีในโอกาสต่าง ๆ

แนวคิดเรื่องการให้ความกรุณา (Mercy) แก่ผู้กระทำความผิดมีมาตั้งแต่สมัยโบราณและปรากฏอยู่ในระบบกฎหมายของประเทศต่าง ๆ โดยในสมัยโบราณผู้ที่จะให้

ความกรุณาแก่ผู้กระทำความผิด คือผู้มีอำนาจในรัฐ การให้ความกรุณาแก่ผู้กระทำความผิดโดยการอภัยโทษได้แทรกอยู่ในกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยโบราณ กล่าวได้ว่ามนุษยชาติเริ่มมีแนวคิดการลงโทษเกิดขึ้นเมื่อใด แนวคิดเรื่องการอภัยโทษก็เกิดขึ้นเมื่อนั้นในโลกตะวันออกหรือโลกตะวันตกก็ได้ปรากฏหลักฐานบ่งชี้ว่าแรงผลักดันในการลงโทษมีมาก่อนหรือมีอิทธิพลมากกว่าแรงผลักดันในเรื่องการให้อภัยโทษ แต่อย่างไรก็ดีบทบัญญัติเกี่ยวกับการอภัยโทษปรากฏในเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรฉบับแรก ๆ ของชาวตะวันตกเช่นเดียวกับแนวคิดการลงโทษ (ซัชพล ไชยพร, 2550)

แนวคิดและทฤษฎีการอภัยโทษเป็นวิธีที่แสดงถึงความเมตตากรุณาปราณีของพระมหากษัตริย์หรือประมุขของรัฐที่จะใช้อำนาจอภัยโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดทางอาญามีแนวคิดหลักที่สำคัญคือ การมีความเมตตาปราณีแก่ผู้กระทำความผิด เป็นเครื่องมือเชื่อมโยงระหว่างผู้ปกครองหรือพระมหากษัตริย์กับประชาชนผู้ถูกปกครอง เป็นการผ่อนคลายความเคร่งครัดของกฎหมาย เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดที่เกิดจากการลงโทษ มีลักษณะผ่อนหนักให้เป็นเบา หรือให้โทษหมดไป มีวิวัฒนาการ มาตั้งแต่สมัยฟิวทัลซึ่งเป็นอำนาจพระมหากษัตริย์โดยเด็ดขาด ซึ่งอยู่นอกเหนือจากกฎหมาย

วัตถุประสงค์ในการพระราชทานอภัยโทษที่สำคัญ เช่น เพื่อให้เกิดผลต่อความมั่นคงของชาติ แก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม บรรเทาความรุนแรงของโทษผ่อนคลายความเคร่งครัดของกฎหมายลายลักษณ์อักษร โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและเหตุผลทางด้านมนุษยธรรม เป็นเครื่องมือของฝ่ายบริหาร ช่วยลดจำนวนนักโทษเป็นการประหยัดงบประมาณในการเลี้ยงดูนักโทษ ลดความเป็นปฏิปักษ์ต่อสังคมในความรู้สึกของนักโทษก่อให้เกิดความสำนึกในการทำมาชดเชยต่อไป เป็นวิธีการที่รัฐใช้แก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยให้ออกาส แก่ผู้กระทำความผิดที่สามารถกลับตัวแก้ไขเป็นคนดีได้ก่อนครบระยะเวลาลงโทษตามคำพิพากษาของศาลกลับคืนสู่สังคม เป็นต้น (ชฎารัตน์ ทองรุต, 2556)

กฎหมายอภัยโทษของไทย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

1. คดีที่จำเลยต้องประหารชีวิต ห้ามมิให้บังคับตามคำพิพากษาจนกว่าจะได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (มาตรา 247 วรรคแรก) ว่าด้วยอภัยโทษแล้ว
2. ผู้ใดต้องคำพิพากษาให้ประหารชีวิตให้เจ้าหน้าที่นำตัวผู้นั้นไปประหารชีวิตเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันฟังคำพิพากษา เว้นแต่ในกรณีที่มีการถวายเรื่องราวหรือคำแนะนำขอให้พระราชทานอภัยโทษตาม มาตรา 261 ก็ให้ทุเลาการประหารชีวิตไว้ จนกว่าจะพ้นกำหนดหกสิบวัน นับแต่วันที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมถวายเรื่องราวหรือคำแนะนำขึ้นไปนั้น แต่ถ้าทรงยกเรื่องราวขึ้นเสีย ก็ให้จัดการประหารชีวิตก่อนกำหนดนี้ได้ (มาตรา 262 วรรคแรก)

3. คดีต้องถึงที่สุดแล้วจึงมีสิทธิยื่นคำร้องขอพระราชทานอภัยโทษ ผู้มีสิทธิยื่นคำร้องขออภัยโทษ คือ ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใด ๆ หรือผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องโดยยื่นคำร้องต่อพระมหากษัตริย์ขอรับพระราชทานอภัยโทษ (มาตรา 259) กรณีผู้ถวายเรื่องราวต้องจำคุกอยู่ในเรือนจำ จะยื่นเรื่องราวต่อพัดตีหรือ ผู้บัญชาการเรือนจำก็ได้ โดยพัดตีหรือผู้บัญชาการเรือนจำต้องออกใบรับให้แก่ผู้ยื่นเรื่องราว แล้วให้รีบส่งเรื่องราวนั้นไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (มาตรา 260)

4. เรื่องราวหรือคำแนะนำขอพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตให้ถวายได้แต่ครั้งเดียวเท่านั้น (มาตรา 262 วรรคสอง)

วิธีดำเนินการขอพระราชทานอภัยโทษ

ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษ (ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับหรือรับทรัพย์สิน) เมื่อคดีถึงที่สุดหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องสามารถยื่นเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษได้ตั้งแต่วันที่คำพิพากษาแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน

1. ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ยื่นเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกากับหน่วยงานดังนี้ เรือนจำหรือทัณฑสถาน กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงต่างประเทศ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักราชเลขาธิการหน่วยงานต่าง ๆ ที่กล่าวมา (ยกเว้นเรือนจำและทัณฑสถาน) ให้ส่งเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาไปยังกรมราชทัณฑ์เพื่อจัดส่งไปยังเรือนจำหรือทัณฑสถานที่มีตัวผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษถูกคุมขังอยู่

2. เรือนจำหรือทัณฑสถานส่งเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษยังกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักราชเลขาธิการ เพื่อนำความขึ้นกราบบังคมทูลให้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยฎีกา และเชิญพระราชหัตถเลขาพระราชทานอภัยโทษปล่อยตัวหรือลดโทษส่งให้เรือนจำหรือทัณฑสถาน กรณีทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยให้ยกฎีกาจะมีคำสั่งนายกรัฐมนตรีแจ้งให้เรือนจำหรือทัณฑสถานทราบ เพื่อแจ้งผู้ยื่นฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษได้ทราบ

รูปแบบฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษและเอกสารประกอบ

กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดรูปแบบฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษมีองค์ประกอบดังนี้

- 1) สถานที่ วันเดือนปีที่เขียน
- 2) คำขึ้นต้น
- 3) ข้อมูลส่วนตัว
- 4) เหตุผลในการขอพระราชทานอภัยโทษ
- 5) คำลงท้าย
- 6) ลายมือชื่อผู้ยื่นฎีกา

เอกสารประกอบฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ

- 1) ฎีกาทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษ
- 2) แบบสอบสวนเรื่องราวทูลเกล้าฯ ถวายฎีกา
- 3) สำเนาหมายจำคุกคดีถึงที่สุด
- 4) สำเนาคำพิพากษาศาลฎีกา ศาลอุทธรณ์ และศาลชั้นต้น
- 5) ใบความเห็นแพทย์
- 6) ทะเบียนประวัติอาชญากรรม
- 7) เอกสารถอดยศ
- 8) สำเนาทะเบียนรายตัวผู้ต้องขัง (รท.101)
- 9) เอกสารประกอบ (ถ้ามี)
- 10) อื่น ๆ

ส่วนที่ 2 การสัมภาษณ์ในเชิงลึก

ในส่วนปัญหาและอุปสรรค ประชากรทุกกลุ่มมีความเห็นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน แยกออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

ส่วนที่ 1 ในส่วนรูปแบบปฏิภาทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล (เฉพาะราย) กฎหมายมิได้กำหนดรูปแบบ รายละเอียดวิธีการในการเขียนฎีกา ตลอดจนเอกสารประกอบที่จะนำมาใช้อ้างอิง ในทางปฏิบัติในปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ยังเป็นผู้กำหนดรูปแบบปฏิภาทูลเกล้าฯ เพียงหน่วยงานเดียวในกระบวนการยุติธรรม และหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมขาดการประสานงาน ไม่มีหน้าที่ในการแจ้งข่าว ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลให้กับสาธารณะชนเพื่อรับทราบ ส่งผลให้เกิดปัญหาในส่วนที่ 2 ตามมา

ส่วนที่ 2 ผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตและผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องไม่มีความรู้ ความเข้าใจ และเข้าถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกาอภัยโทษ ตลอดจนการเขียนฎีกาที่ถูกต้อง และเอกสารประกอบที่จะนำมาใช้อ้างอิง

ส่วนที่ 3 การยื่นคำร้องขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคลต้องมีค่าใช้จ่าย ผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ยากจนไม่มีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ ผู้ยากจนจะเข้าถึงได้ยากและใช้ประโยชน์ส่วนนี้ได้น้อย ผู้ที่เข้าถึงส่วนมากจะเป็นผู้มีฐานะดี

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกในปัญหาการคุ้มครองผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตคดีถึงที่สุดเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจและการเข้าถึง และหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ตลอดจนการมีส่วนร่วมขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม และการประชาสัมพันธ์ สามารถวิเคราะห์ข้อเท็จจริงได้ดังนี้

1. กลุ่มประชากรเป้าหมายทั้ง 9 กลุ่ม จำนวน 28 คนนั้น กลุ่มประชากรเป้าหมายส่วนใหญ่ (ร้อยละ 78.5) มีความรู้ ความเข้าใจในสิทธิตามกฎหมายการอภัยโทษ และได้มีการแนะนำเกี่ยวกับสิทธิดังกล่าวให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป และไม่จำเพราะโทษประหารชีวิตเท่านั้นที่ขอพระราชทานอภัยโทษได้ โทษสถานอื่นก็ขอพระราชทานอภัยโทษได้เช่นกัน กลุ่มประชากรเป้าหมายส่วนน้อย (ร้อยละ 21.43) ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายอภัยโทษ

2. หลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกาที่กรมราชทัณฑ์กำหนด กลุ่มประชากรเป้าหมายส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.43) ไม่ได้รับรู้รับทราบและเข้าไม่ถึงหลักการดังกล่าว เนื่องจากไม่มีการแจ้งให้ทราบและไม่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา จะถือว่าทราบกันแล้วทั่วไปไม่ได้ แต่มีกลุ่มประชากรเป้าหมายส่วนน้อย (ร้อยละ 28.57) ที่ได้รับรู้รับทราบและเข้าถึงหลักการดังกล่าวจะเป็นหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกรมราชทัณฑ์ อาทิ ผู้บัญชาการเรือนจำ ทนายความ และอดีตผู้ต้องโทษ

3. การมีส่วนร่วมขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม กลุ่มประชากรเป้าหมายส่วนใหญ่ (ร้อยละ 100) มีความเห็นว่า ยังไม่มีความร่วมมือในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ

และรูปแบบปฏิภาขอพระราชทานอภัยโทษ ดังนั้น กรมราชทัณฑ์จึงต้องสร้างความร่วมมือเป็นการด่วน เพื่อจะได้หลักการดังกล่าวมีคุณภาพและเป็นมาตรฐาน ช่วยประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบ และแนะนำการเขียนฎีกาให้ผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษ หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องอย่างถูกต้อง

4. ข้อเสนอแนะของกลุ่มประชากรเป้าหมายส่วนใหญ่ (ร้อยละ 100) ต้องการให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอภัยโทษของไทยทันที เพื่อสิทธิตามกฎหมายจะได้บังเกิดกับผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษ ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป แต่ก็ยังไม่มี การดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอภัยโทษแต่อย่างใด

อภิปรายผล

ผู้วิจัยจะอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และประโยชน์ที่ผู้ต้องคำพิพากษา ประหารชีวิตคดีถึงที่สุด และผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องที่จะได้รับตามที่กำหนดไว้ตามลำดับดังนี้

1. การคุ้มครองผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตคดีถึงที่สุดโดยการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล เป็นมาตรการที่ช่วยผ่อนคลายการบังคับใช้โทษที่เคร่งครัดและแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินคดีขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากผลของพระบรมราชวินิจฉัยฎีกาปรากฏว่าบางคนได้รับการปล่อยตัว บางคนได้ลดโทษ แต่บางคนถูกยกฎีกา ซึ่งมีสาเหตุมาจากบทบัญญัติของกฎหมายอภัยโทษคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในการยื่นเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษไว้เท่านั้น แต่ไม่มีบทบัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกาไว้ จึงทำให้บุคคลดังกล่าวเขียนฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษไม่ถูกต้อง และใช้เอกสารประกอบฎีกาไม่ครบถ้วนซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มประชากรเป้าหมายส่วนใหญ่กล่าวว่า ตามกฎหมายอภัยโทษของไทยมีแต่กำหนดสิทธิของผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตคดีถึงที่สุด หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องสามารถยื่นเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษได้ แต่กฎหมายดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับรายละเอียด หลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกาแต่อย่างใด ทำให้บุคคลที่กล่าวมาไม่สามารถเขียนฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษได้ถูกต้องและนำเอกสารประกอบฎีกาได้อย่างครบถ้วน

2. ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศที่ยังคงใช้โทษประหารชีวิตซึ่งหลักเกณฑ์แนวทางการประหารชีวิตของไทยเป็นไปตามหลักเกณฑ์แนวทางการประหารชีวิตขององค์การสหประชาชาติ ดังนั้น การให้ความคุ้มครองผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตของไทยจึงกระทำได้ด้วยกรอภัยโทษ การอภัยโทษของไทยพระมหากษัตริย์จะใช้ดุลพินิจอย่างไรก็ได้เป็นไปอย่างอิสระ ไม่มีขอบเขต ไม่มีข้อจำกัด มีความยืดหยุ่น เพื่อแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม บรรเทาความรุนแรงของโทษ กรณีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดโทษที่รุนแรงเกินไปผ่อนคลายความเคร่งครัดของกฎหมายลายลักษณ์อักษร โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและเหตุผลทางด้านมนุษยธรรม เช่น ความเจ็บป่วย มูลเหตุจูงใจให้กระทำผิด ความเยาว์วัย หรือเหตุผลในด้านอื่น ๆ

หลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษที่กรมราชทัณฑ์กำหนดขึ้นใช้ ยังไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้องค์กรในกระบวนการยุติธรรมอื่นได้รับทราบ และไม่มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อให้ประชาชนทั่วไปทราบ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายอภัยโทษของญี่ปุ่นที่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกาไว้ในรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่น จึงเป็นการประกาศให้ประชาชนชาวญี่ปุ่นได้รับรู้รับทราบหลักการดังกล่าวอย่างทั่วถึง ด้วยสาเหตุที่หลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกายังไม่มีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวาง คำนะนำการเขียนฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษที่ถูกต้องยังไม่ได้ดำเนินการ ความผิดพลาดในการเขียนฎีกาก็ยังคงมีต่อไป ดังข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มประชากรเป้าหมายส่วนใหญ่ได้แสดงความเห็นว่า องค์กรในกระบวนการยุติธรรมอื่นยกเว้นกรมราชทัณฑ์ ยังไม่มีองค์กรใดได้รับรู้รับทราบหลักการดังกล่าว ดังนั้น กรมราชทัณฑ์ควรจะได้จัดสัมมนาองค์กรต่าง ๆ กำหนดหลักการที่เป็นมาตรฐานเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติร่วมกัน และแนะนำการเขียนฎีกาที่ถูกต้องให้กับ ผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตคดีถึงที่สุด หรือผู้มีประโยชน์ที่เกี่ยวข้องต่อไป

3. องค์กรในกระบวนการยุติธรรมยังไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกา เนื่องจากไม่มีองค์กรหลักในการดำเนินการดังกล่าว การประชาสัมพันธ์และการแนะนำการเขียนฎีกาให้กับผู้ต้อง คำพิพากษาลงโทษ หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องจึงไม่อาจกระทำได้ดีเต็มที่ เพราะไม่มีความรู้ ความเข้าใจ และเข้าถึงหลักการที่กล่าวมา และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ข้อเท็จจริงว่าองค์กรในกระบวนการยุติธรรมต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกา โดยให้กรมราชทัณฑ์เป็นองค์กรหลักจัดสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับหลักการดังกล่าว และขอความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ ตลอดจนแนะนำการเขียนฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษให้กับผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษ และผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง

4. ผลการวิจัยได้มาตรการทางกฎหมายดังนี้ 1) หลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ที่ต้องการยื่นเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ 2) ขั้นตอนและวิธีการขอพระราชทานอภัยโทษตั้งแต่เรือนจำหรือทัณฑสถานจนถึงสำนักราชเลขาธิการ และนำความขึ้นกราบบังคมทูลให้ทรงพระราชวินิจฉัยฎีกาให้ปล่อยตัว หรือลดโทษ หรือยกฎีกา แล้วแต่กรณี 3) รูปแบบฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษให้มีรายละเอียดชัดเจนโดยองค์กรในกระบวนการยุติธรรมกำหนดขึ้น 4) กำหนดให้องค์กรมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ และแนะนำการเขียนฎีกาให้กับผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษ หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องและนำมาตราการข้างต้นแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอภัยโทษของไทยต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัญหาการคุ้มครองผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตคดีถึงที่สุดศึกษากรณีการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล เป็นการผ่อนคลายการบังคับใช้โทษที่เคร่งครัด และแก้ไขข้อบกพร่องในการดำเนินคดีขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 179 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ

อาญา มาตรา 247 และมาตรา 259 บัญญัติให้สิทธิแก่บุคคลดังกล่าวในการยื่นเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ ซึ่งผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิตคดีถึงที่สุดทุกคนได้ใช้สิทธิตามกฎหมายกล่าวคือ ยื่นทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษแต่ผลของการพระราชวินิจฉัยบางคนได้ปล่อยตัว บางคนได้ลดโทษ แต่บางคนถูกยกฎีกา สาเหตุมาจากบุคคลดังกล่าวขาดความรู้ ความเข้าใจ และการเข้าถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ รูปแบบฎีกา และการเขียนฎีกาที่ถูกต้อง เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายอภัยโทษกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษไว้ ประการที่สอง หลักเกณฑ์ วิธีการ และรูปแบบฎีกา กรมราชทัณฑ์เป็นผู้กำหนดขึ้นใช้เองและมิได้มีการแจ้งให้องค์กรในกระบวนการยุติธรรมทราบ โดยเฉพาะรูปแบบฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษมีการกำหนดรายละเอียดไว้อย่างกว้าง ๆ และไม่ชัดเจน ทำให้องค์กรอื่นไม่มีความรู้ ความเข้าใจ และเข้าถึงในหลักเกณฑ์ดังกล่าว จึงมิได้มีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ และแนะนำเขียนฎีกาให้กับผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษคดีถึงที่สุด และผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง การประชาสัมพันธ์มีน้อย เพราะกรมราชทัณฑ์ประชาสัมพันธ์อยู่ฝ่ายเดียว ประการที่สาม กรมราชทัณฑ์ต้องเป็นองค์กรหลักในการสร้างการมีส่วนร่วมขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้การกำหนดหลักการต่าง ๆ มีมาตรฐาน เพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันและมาตรการทางกฎหมายที่ได้จากการวิจัย คือ 1) หลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้มีสิทธิยื่นเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ 2) ขั้นตอนและวิธีการยื่นเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษจะต้องเริ่มต้นจากองค์กรใดและจบ ณ ที่ใด 3) รูปแบบฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษจะต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจน และต้องมีเอกสารประเภทใดประกอบฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ 4) กรมราชทัณฑ์ต้องเป็นองค์กรหลักในการสร้างความร่วมมือขององค์กรในกระบวนการยุติธรรม เพื่อจะทำให้มาตรการทางกฎหมายอภัยโทษเป็นมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ บังเกิดประสิทธิผลกับผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษคดีถึงที่สุด และผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง และมาตรการทางกฎหมายที่ได้จากการวิจัยไปแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอภัยโทษที่เป็นรูปธรรม การวิจัยนี้ มีข้อเสนอแนะแบ่งเป็น 3 ประการ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) กฎหมายอภัยโทษของไทยควรมีคณะกรรมการพิจารณาตรวจสอบหลักเกณฑ์ วิธีการ ฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษและเอกสารประกอบฎีกา จะช่วยให้การเขียนฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษไม่มีข้อบกพร่อง หรือมีข้อบกพร่องน้อยที่สุด 1.2) กำหนดระยะเวลาในการยื่นเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษของผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษคดีถึงที่สุด ควรจะถูกคุมขังอยู่ในเรือนจำระยะเวลาหนึ่งแล้วจึงให้สิทธิในการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ เว้นแต่ผู้ต้องโทษประหารชีวิตให้ยื่นเรื่องทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาได้ตั้งแต่วันที่มิคำพิพากษาคดีถึงที่สุด 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ 2.1) ให้ทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรมร่วมกันกำหนดรูปแบบฎีกาทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล (เฉพาะราย) ให้เป็นมาตรฐาน มีรูปแบบเช่นเดียวกันเพื่อทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้ปฏิบัติในทำนองเดียวกันและนำไปใช้ได้ทั่วราชอาณาจักร พร้อมทั้งกำหนด หน่วยงาน อำนาจ หน้าที่รับเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล (เฉพาะราย) รวมถึงให้สามารถยื่นต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม โดยให้หน่วยงานที่รับ

เรื่องส่งต่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 2.2) นำรูปแบบฎีกาทูลเกล้าฯ ขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล ที่เป็นมาตรฐานไป บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 7 หรือบัญญัติเป็นกฎหมายเฉพาะ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เพื่อผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิต ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงประชาชน ทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว และสามารถนำไปปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 2.3) ให้นำหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทุกหน่วยงานร่วมกันประชาสัมพันธ์ แนะนำ การเขียนฎีกาทูลเกล้าฯ แจ้งหลักเกณฑ์ ให้ความรู้ถึงหลักเกณฑ์และวิธีดำเนินการเกี่ยวกับพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล (เฉพาะราย) และอำนวยความสะดวก ในการยื่นฎีกาทูลเกล้าขอพระราชทานอภัยโทษ 3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ผลการวิจัยเรื่องปัญหาการคุ้มครองผู้ต้องคำพิพากษาประหารชีวิต: ศึกษากรณีการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 3.1) ปัญหาการคุ้มครองผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษทางอาญาเมื่อคดีถึงที่สุด: ศึกษากรณีการขอพระราชทานอภัยโทษเป็นรายบุคคล (Problems of Protecting the Convicts Finally Sentenced Criminal Punishment: A Case Study on the Individual Request of Apology) 3.2) การอภัยโทษ: ศึกษากรณีผู้ต้องโทษบางรายคดีถึงที่สุดไม่ได้รับสิทธิตามพระราชกฤษฎีกาอภัยโทษทั่วไป (Pardon: A Case Study on Some of the Finally Sentenced Convicts Having No Rights for General Pardon.)

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์. (2561). ย้อนรอยคดีชิงทรัพย์นักโทษประหารรายล่าสุด. เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <http://www.correct.go.th>
- _____. (2563). สถิตินักโทษประหารชีวิตประจำเดือนธันวาคม 2563. เรียกใช้เมื่อ 23 พฤศจิกายน 2564 จาก <http://www.correct.go.th>
- กิตติพงษ์ ศุภพงศ์กร. (2551). การยกเลิกโทษประหารชีวิต. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- จรัญ โฆษณานันท์. (2545). สิทธิมนุษยชนไร้พรหมแดน ปรัชญา กฎหมาย และความเป็นจริงทางสังคม. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- ชฎารัตน์ ทองรุต. (2556). ความชอบธรรมของอำนาจในการอภัยโทษ. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัชพล ไชยพร. (2550). แนวคิดเรื่องการให้อภัยโทษในสังคมตะวันตกยุคก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 18. วารสารกฎหมาย, 25(ฉบับพิเศษ), 455-460.
- ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (2478). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 หน้า 598 (10 มิถุนายน 2478).
- ประมวลกฎหมายอาญา. (2499). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 73 ตอนที่ 95 หน้า 1 (ฉบับพิเศษ) (15 พฤศจิกายน 2499).

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊ค.
- ศิริ ปะทะสีนัง. (2550). การอภัยโทษ : ศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการอภัยโทษ. ใน นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สมบูรณ์ เตชะวงศ์. (2555). พระราชทานอภัยโทษ. กรุงเทพมหานคร: อนิเมทกรุ๊ป.